

Potamogeton x sparganiifolius (Zwaardfonteinkruid) in de duinen gevonden

Kees (C.) J.W. Bruin (Herenstraat 18, 1797 AH Den Hoorn, Texel;
e-mail: cju.bruin@12move.nl)

Potamogeton x sparganiifolius found in the dunes

The rare hybrid *Potamogeton x sparganiifolius* (*P. natans x gramineus*) was discovered in a dune lake on the isle of Texel. It grows in shallow water with both parents, accompanied by *Myriophyllum spicatum* and *Chara aspera*.

De bastaard tussen Drijvend en Ongelijkbladig fonteinkruid werd in 1972 voor het eerst in Nederland aangetroffen.¹ In zijn monografie over de Breedbladige fonteinkruiden sprak Van der Ploeg² de verwachting uit dat deze bastaard – die hij in 6 uurhokken in Friesland aantrof – toch ook elders binnen het verspreidingsgebied van met name *Potamogeton gramineus* aangetroffen zou moeten kunnen worden. De juistheid van die veronderstelling is inmiddels aangetoond door een drietal vondsten in het zuiden des lands.³

Recent bleek dat de bastaard ook voorkomt in het Grote Vlak op Texel, niet ver van een van de in deze Gorteria-aflevering⁴ genoemde groeiplaatsen van *Stuckenia filiformis*. Hij komt daar in een vele tientallen vierkante meters grote populatie voor, samen met zeer veel *P. gramineus* en weinig *P. natans*. Ook groeien hier *Myriophyllum spicatum* en *Chara aspera*.

De planten vertonen duidelijk de kenmerken van deze bastaard: min of meer gegolfde, niet geheel vlak op het water liggende drijfbladen, die soms wel, soms niet voorzien zijn van het bekende 'natans-gewricht' en dito knikje op de overgang van bladschijf en -steel. De ondergedoken bladen zijn doorgaans erg smal, maar vertonen een duidelijke bladschijf en microscopisch kleine tandjes aan de bladrand. De bloeiwijzen leken op die van *P. gramineus* en waren volkomen steriel. De plant kan zich dan ook alleen via uitlopers vermeerderen en het ziet er naar uit dat de hele populatie in het Grote Vlak uit één enkel individu bestaat.

Zwaardfonteinkruid is niet eerder in de duinstreek aangetroffen, maar er is waarschijnlijk ook niet gericht naar gezocht.

Hoewel het niet uit te sluiten valt dat deze bastaard kan opduiken op lokaties waar geen van beide ouderplanten voorkomt, blijkt hij in de praktijk vrijwel beperkt tot plekken die binnen het verspreidingsgebied van *P. gramineus* vallen. Daardoor is het aantal potentiële lokaties binnen de Nederlandse duinen^{2 6} al zeer beperkt, namelijk Terschelling, Texel, Callantsoog, Voorne en Schouwen. Gericht zoeken op deze plaatsen zou wellicht nog nieuwe vondsten van Zwaardfonteinkruid kunnen opleveren.

1. D.T.E. van der Ploeg, 1974. Een drietal *Potamogeton*-hybriden, waaronder *Potamogeton x sparganiiifolius* Laest. ex Fries nieuw voor Nederland. *Gorteria* 7: 1–6.
2. D.T.E. van der Ploeg, 1990. De Nederlandse breedbladige fonteinkruiden. Wet. Meded. KNNV, nr. 195. Utrecht.
3. J. Bruinsma, F. Brekelmans & T. Teeuwen, 1999. De watervegetatie in het Roukseepeelven 1994–1998. *Natuurhistorisch Maandblad Limburg* 88: 63–69.
4. De determinatie van beide fonteinkruiden kon worden bevestigd door de afdeling Nederland van het Nationaal Herbarium, alsmede door de Duitse *Potamogeton*-specialisten dr. K. van de Weyer, Lanaplan, Nettetal en Prof. dr. G. Wiegleb, Univ. Cottbus.
5. C.J.W. Bruin, 2002. Een bijzondere Fonteinkruid-vondst op Texel: *Stuckenia filiformis* (Pers.) Börner (Draadfonteinkruid) nieuw voor Nederland. *Gorteria* 28: 25–31.
6. C.J.W. Bruin, 1997. Over herkenning, voorkomen en oecologie van Weegbreefonteinkruid (*Potamogeton coloratus* Hornem.) in Nederland. *Gorteria* 23: 49–69.